

การผสมผสานระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ จีน มอญ และพม่า กรณีศึกษา ละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

The Integration of Language and Culture of the Chinese, Mon, and Burmese: Case Study of the Lakhon Phanthang in ‘Rachathirat,’ Episode ‘Saming Phra Ram Asa

ปิยพรรณ ศีระเพชร¹

¹คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, piyapan.sr@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การผสมผสานระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของ จีน มอญ และพม่า กรณีศึกษา ละครพันทาง เรื่อง ราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์การผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรม ผ่านการแสดงละครพันทาง เรื่อง ราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเจรจาขบร้องตามสำเนียงเชื้อชาติจีน มอญ และพม่า ในละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทละคร และสื่อบันทึกการแสดง รวมถึงการวิเคราะห์ด้วยบทที่ดัดแปลงจากวรรณกรรมและพงศาวดารต่างชาติ เรื่อง ราชาธิราช โดยมุ่งพิจารณาการใช้ภาษา สำเนียง การเลือกคำ และการสร้างอัตลักษณ์ของตัวละครในบริบทพหุวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่า 1) ละครพันทางสะท้อนการผสมผสานทางภาษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ภาษาไทยเป็นแกนกลาง ควบคู่กับการปรับสำเนียง คำศัพท์ และลีลาการเจรจาให้สอดคล้องกับเชื้อชาติของตัวละคร อันเป็นกลวิธีสร้างความสมจริงและมิติทางสังคมวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน ยังปรากฏการผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านองค์ประกอบด้านดนตรี ทำรำ เครื่องแต่งกาย และโครงสร้างการดำเนินเรื่องที่ได้รับอิทธิพลจากหลายชาติ แต่ผ่านกระบวนการประยุกต์ให้สอดคล้องกับนาฏศิลป์ไทย 2) ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าละครพันทางมีการตระหนักในการขบร้อง เจาจา เลียนเสียง สำเนียง การควบคุมน้ำหนัเสียง และการใช้ถ้อยคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ของเชื้อชาติในเรื่อง เพื่อสร้างความสมจริงและเสริมสร้างมิติของตัวละคร อันสอดคล้องกับการเรียนรู้ภาษาร่วมสมัยที่เน้นการเข้าใจภาษาในฐานะกระบวนการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสรุปได้ว่า ละครพันทางเป็นพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนพลวัตของภาษาไทยและความสามารถในการรับและปรับวัฒนธรรมภายนอกอย่างสร้างสรรค์ การศึกษานี้จึงมีทั้งในมิติภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ตระหนักถึงความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำหลัก: ละครพันทาง, การผสมผสาน, ภาษาและวัฒนธรรม, ราชาธิราช

Abstract

Research Title: The Integration of Language and Culture of the Chinese, Mon, and Burmese: A Case Study of the Panthang Drama “Rachathirat” (Episode: Saming Phra Ram Asa) aims to:

1. analyze the integration of language and culture in the performance of the Panthang drama Rachathirat, particularly in the episode “Saming Phra Ram Asa”; and
2. examine the forms of dialogue and singing that reflect the ethnic accents of Burmese, Mon, and Chinese characters in the Panthang drama Rachathirat, episode Saming Phra Ram Asa.

This study employs a qualitative research approach, collecting data from academic documents, dramatic scripts, and recorded performances of Panthang drama, as well as examining texts adapted from literary works and foreign chronicles related to Rachathirat. The analysis focuses on three ethnic character groups Burmese, Mon, and Chinese to investigate language use, accents, word choice, and the construction of character identity within a multicultural context.

The findings reveal that:

1. Panthang drama demonstrates a systematic integration of language, with Thai serving as the central medium while incorporating modified accents, vocabulary, and dialogue styles reflecting the ethnic identities of the characters. This technique enhances dramatic realism and socio-cultural dimensions. Cultural integration is also evident in elements such as music, dance movements, costumes, and narrative structures, influenced by multiple traditions but adapted to align with Thai performing arts conventions.
2. The study also indicates that Panthang drama shows awareness of vocal performance techniques, including singing, dialogue delivery, accent imitation, voice modulation, and the selection of expressions reflecting the ethnic identities portrayed. These techniques enhance authenticity and character depth, consistent with contemporary language learning approaches that emphasize language as a process of intercultural communication.

In conclusion, Panthang drama reflects the dynamic nature of the Thai language and its ability to creatively adopt and adapt external cultural influences. This study contributes to linguistics, cultural studies, and educational development, particularly in promoting awareness of linguistic and cultural diversity in a sustainable manner.

Keywords: Lakhon Phanthang, integration, language and culture, Rachathirat

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันความหลากหลายทางภาษาได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากภาษาไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร หากยังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดและหล่อหลอมวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะทักษะการฟังและการพูด จึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน เนื่องจากการออกเสียง สำเนียง หรือการเลือกใช้ถ้อยคำ อาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความสารที่แตกต่างไปจากเจตนารมณ์เดิม

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ภาษาร่วมสมัยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจภาษาโดยการเรียนรู้ตามธรรมชาติของภาษาในฐานะกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม มากกว่าการมองภาษาเป็นเพียงระบบโครงสร้างทางไวยากรณ์ การเรียนรู้จึงเริ่มจากการฟัง การเชื่อมโยงเสียงกับบริบทและสถานการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงความหมาย ก่อนพัฒนาไปสู่การเลียนแบบเสียงและการสื่อสารอย่างเหมาะสม

ในศิลปะการแสดง ละครพันทาง นับเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนการผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน ละครพันทางเป็นรูปแบบการแสดงที่รวมองค์ประกอบของไทยกับวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งในด้านเนื้อเรื่อง ท่ารำ ดนตรี และเครื่องแต่งกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ภาษา” ที่ใช้ในการแสดงและขับร้อง มักดัดแปลงจากพงศาวดารหรือวรรณกรรมต่างชาติ เช่น สามก๊ก ราชาราช เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการนำสำเนียง คำศัพท์ และลักษณะการใช้ภาษาของเชื้อชาตินั้น ๆ มาประยุกต์ใช้บนเวทีและสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของตัวละครตามเชื้อชาติอีกด้วย

ลักษณะสำคัญที่โดดเด่นของละครพันทางนอกเหนือจากองค์ประกอบด้านทัศนศิลป์และดนตรี คือการใช้สำเนียงภาษาและคำศัพท์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของเชื้อชาติแต่ละตัวละครในเรื่อง เพื่อสร้างความสมจริงและเสริมสร้างมิติของตัวละคร การเจรจา การขับร้อง และจังหวะทำนอง ล้วนแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ภาษาอย่างมีศิลปะและมีเอกลักษณ์เฉพาะการผสมผสานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของภาษาไทยในการรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบททางศิลปะการแสดง อันเป็นกระบวนการที่แสดงถึงพลวัตของภาษาในสังคมไทย

ซึ่งละครพันทาง เรื่องราชาราช ตอนสมิงพระรามอาสา เป็นวรรณคดีประเภทพงศาวดาร เกี่ยวกับการสงครามที่แสดงกุศโลบาย การรบ แปลมาจากพงศาวดารมอญ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเห็นว่ามิใช่ประโยชน์ จึงโปรดให้ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) พระยาอินทรอัศวราช พระภริมย์รัศมี พระศรีภูริปริชา ร่วมกันแปลเป็นนิยายร้อยแก้วเรื่องยาวลักษณะคำประพันธ์ ภายในมีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องตัวละครหลากหลายเชื้อชาติ อาทิ ตัวละครสมิงพระราม เป็นทหารเอก ของพระเจ้าราชาราชแห่งกรุงหงสาวดี (มอญ) ภายหลังเป็นเชลยศึกของพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง (พม่า) ได้รับแต่งตั้งให้เป็น “พระมหาอุปราชา

ผดุงพระนคร” มีรูปร่างสง่างาม ใบหน้างดงามสมชายชาติทหารทางองอาจ มีความซื่อสัตย์สติปัญญาหลักแหลม คิดการณ์ไกลและรอบคอบมีฝีมือในการต่อสู้ตัวคนเดียวและชนะข้าศึกหลายร้อยคนพันคนได้

ตัวละครพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง (พม่า) กษัตริย์แห่งกรุงอังวะ เดิมชื่อ “มังสุเหนียด” เมื่อพระเจ้าฝรั่งมังศรีธนะวาสวรรคต จึงได้ขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อ มีพระนามใหม่ว่าพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง แต่บางครั้งก็พากันเรียกว่า พระเจ้ามณเฑียรทอง ทรงมีพระอักรมเหสีที่โปรดปรานพระนามว่า นางมังคละเทวี มีพระราชโอรสคือ มังรายกษะยธนะวา และ มังสินธุ นับตั้งแต่พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องขึ้นครองราชย์ ก็ต้องทำสงครามกับพวกมอญ แห่งเมืองหงสาวดี ซึ่งมีพระเจ้าราชาธิราชเป็นกษัตริย์อยู่เนืองๆ เป็นการทำสงครามที่ยืดเยื้อเป็นเวลานานนับสิบปีโดยผลัดกันชนะ บางครั้งก็ทำสัญญาสงบศึก

ส่วนตัวละครกามนี (จีน) เป็นทหารเองของพระเจ้ากรุงต้าฉิงหรือพระเจ้ากรุงจีน กามนีมีความเก่งกาจสามารถ ไม่มีผู้ใดในกรุงจีนในสมัยนั้นสู้ได้ จึงเปรียบเหมือนเทพยดา กามนีมีความสามารถในด้าน การขี่ม้า การใช้ทวนแทงในการสู้รบหรือต่อสู้กับข้าศึก ซึ่งเมื่อคราวต้องออกไปสู้กับ สมิงพระราม ซึ่งเป็นตัวแทนจากพระเจ้าฝรั่งมังฆ้องจากฝ่ายพม่า

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาละครพื้นทางในฐานะของการบูรณาการทางภาษาและวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษา รวมถึงการนำรูปแบบการแสดงดังกล่าวมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความหลากหลายของสำเนียง การผันเสียงวรรณยุกต์ การควบคุมน้ำหนัเสียง และรูปแบบการใช้ถ้อยคำในบริบทที่มีความหมายทางสังคม อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างรอบด้าน และเสริมสร้างความเข้าใจในคุณค่าของความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

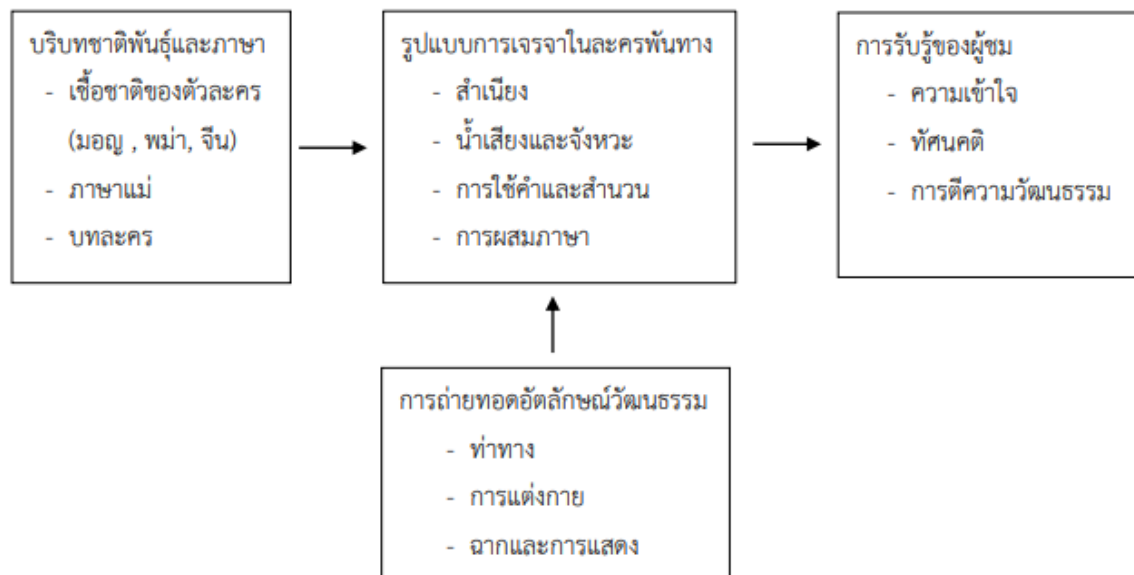
1. เพื่อวิเคราะห์การผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรม ผ่านการแสดงละครพื้นทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเจรจาขบร้องตามสำเนียงเชื้อชาติมอญ พม่า และจีน ในละครพื้นทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แสดงให้เห็นถึงกระบวนการผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมผ่านการแสดงละครพื้นทาง เรื่องราชาธิราชตอนสมิงพระรามอาสา
2. อธิบายให้เห็นถึงลักษณะการเลียนเสียงและดัดแปลงสำเนียง มอญ พม่า และจีน จากการแสดงซึ่งสะท้อนรูปแบบการผสมผสานทางวัฒนธรรม

3. สนับสนุนการศึกษาต่อยอดด้านนาฏศิลป์ ภาษาและวัฒนธรรมในมิติการผสมผสานมางวัฒนธรรม

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการเจรจาของตัวละคร 3 เชื้อชาติ ได้แก่ มอญ พม่า และจีน จากการแสดงละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ฉบับกรมศิลปากร โดยใช้ข้อมูลบทละครจากเอกสารและสื่อบันทึกการแสดง ฉบับกรมศิลปากรเป็นหลัก ทั้งนี้คัดเลือกเฉพาะตอนที่แสดงอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติอย่างชัดเจน และพิจารณาบทเจรจาที่มีการเลียนสำเนียง การใช้ถ้อยคำ สำนวนเฉพาะ รวมถึงฉากที่มีลักษณะบทสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละคร

1.2 ขอบเขตด้านประชากร

เอกสารและสื่อบันทึกการแสดง (Documentary and Media Research) ฉบับกรมศิลปากรที่สืบค้นผ่านฐานข้อมูลออนไลน์

1.3 ขอบเขตพื้นที่

เอกสารและสื่อบันทึกการแสดง (Documentary and Media Research) ฉบับกรมศิลปากรที่สืบค้นผ่านฐานข้อมูลออนไลน์

2. การออกแบบวิจัย การใช้วิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) โดยเลือกกรณีศึกษาเป็นละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

3. การเก็บข้อมูล โดยใช้การสังเกตการณ์ จากบทบาทการแสดงแต่ละตัวละคร เพื่อจำแนกช่วง การเจรจาของตัวละครแต่ละเชื้อชาติ โดยการสังเกตการแสดงซึ่งพิจารณาจาก จังหวะการออกเสียง การใช้เสียง การลากหางเสียง การเน้นคำ รวมไปถึงวิธีการที่ผู้แสดงถ่ายทอดให้ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับ ท่าทาง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์บทบาทตัวละคร โดยจำแนก ตัวละครตามเชื้อชาติ ได้แก่ มอญ พม่า และจีน

4.2 วิเคราะห์รูปแบบการเจรจาในละครพันทาง ด้านการใช้ภาษา และการสื่อสารตัวละคร

4.3 วิเคราะห์ลักษณะการผสมผสานเสียงแต่ละเชื้อชาติ ได้แก่ การใช้เสียง สำเนียง ตัวสะกด วรรณยุกต์

4.4 วิเคราะห์การถ่ายทอดในการผสมผสานภาษาและวัฒนธรรม ได้แก่ ท่าทาง การแต่งกาย ฉาก

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ ด้านภาษา

การแสดงละครพันทางเรื่อง ราชาริราช มีการประพันธ์บทโดยหลวงพัฒนพงษ์ภักดี (ทิม สุข ยงค์) และต่อมากรมศิลปากรได้ดำเนินการเรียบเรียงและจัดชุดการแสดงขึ้น โดยสำหรับลักษณะการใช้ ภาษาในการแสดง พบว่าเป็นภาษาไทยที่มีการปรับเปลี่ยนสำเนียงเพื่อการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของตัวละคร โดยผู้แสดงใช้เทคนิคการขับร้องผ่านการผันวรรณยุกต์ สระ และตัวสะกด เพื่อให้ได้เสียงที่ใกล้เคียงกับเชื้อ ชาติของตัวละครแต่ละเชื้อชาติและ การแสดงยังมีการผสมผสานองค์ประกอบด้านดนตรี ท่าทาง และ อารมณ์การแสดงอย่างสอดประสานกัน ทั้งในรูปแบบการสื่อสารเดี่ยวของผู้แสดง และการเจรจาโต้ตอบ ระหว่างผู้แสดงตั้งแต่สองคนขึ้นไป อันสะท้อนลักษณะเฉพาะของละครพันทางที่เน้นการผสมผสานภาษา และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

2. ผลการวิเคราะห์ ด้านการขับร้องสำเนียงแต่ละเชื้อชาติ

2.1 สำเนียงเชื้อชาติมอญ

สำหรับตัวละครที่ปรากฏในการแสดงละครพันทางที่มีเชื้อชาติมอญ ที่พบเห็นชัดเจน จะเป็นเนื้อหภายในเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำสงครามระหว่าง มอญ กับ พม่า ซึ่งการออกเสียง สำเนียงมอญมีการเน้นจังหวะการพูดที่ช้าๆ เนิบๆ ชัดคำ มีการใช้เสียงขึ้นลง มีการเน้นอักขระชัด และลาก หางเสียงในพยางค์สุดท้าย ซึ่งบางครั้งจะมีการพูดเป็นคำกลอน เพราะการพูดแสดงภายในละครพันทาง จะไม่ได้ตรงตามหลักของภาษามอญ

ไพฑูรย์ เข้มแข็ง (2565, 20 มีนาคม) ผู้แสดงเป็นตัวละครเชื้อชาติมอญ ในการแสดง ละครพันทางเรื่องราชาริราช ตอนสมิงพระรามอาสา เมื่อปี 2523 ได้กล่าวถึง วิธีการเจรจาสำเนียงมอญว่า

“การเจรจาเป็นสิ่งสำคัญมากเป็นเสน่ห์ของการแสดงละครพันทาง ถ้าเป็นตัวมอญ ก็ต้องพูดมอญ ต้องรู้จังหวะในการพูดที่มีทั้งช้า และกระชับ ตามอารมณ์ของ ตัวละครด้วย การพูดมอญสิ่งสำคัญคือการลากเสียงการใช้หางเสียงที่จะขึ้นลง ในคำท้าย และจะต้องพูดให้มีจังหวะมีน้ำหนักขึ้นลง จะไม่พูดเป็นน้ำหนักเสียง แบบเดียวตลอดทั้งประโยค เพราะการเจรจานั้นมีทั้งพูดแบบกลอน และการพูด แบบความเรียง การจะเล่นเป็นตัวละครชาติใดก็ต้องศึกษาให้ชัด เพราะประสบการณ์ จะเป็นสิ่งช่วยให้เข้าใจมากขึ้นด้วย”

ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการแสดงละคร การพูดก็มีส่วนจำเป็น ที่ช่วยเน้นย้ำเหตุการณ์ภายในละคร โดยเฉพาะฉาก ในตอนรบระหว่างสมิงพระรามและกามนี เป็นฉากที่อยู่ในเรื่องราชาธิราช ที่นิยมนำมาแสดงในระหว่างก่อนการรบ ที่มีตัวละครพูดเจรจากับกลุ่มของแต่ละฝ่าย ด้วยสำเนียงตามเชื้อชาติของตัวละคร สมิงพระรามซึ่งเป็นตัวละครเชื้อชาติมอญ ก็ต้อง มีการสื่อสารกับกลุ่มที่เป็นเชื้อชาติพม่าด้วยภาษามอญ ในตอนนี้ผู้แสดงต้องรู้จักการแบ่งจังหวะ และความสำคัญด้วยน้ำเสียง พร้อมทั้งใส่ลีลาท่าทางประกอบการพูดตามเหมาะสม ตามตาราง 1

ตาราง 1 บทเจรจาสำเนียงเชื้อชาติมอญ จากบทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

การเจรจาของตัวละครในบทของสมิงพระราม	การเจรจาสำเนียงมอญในการแสดง
ข้าคือสมิงพระราม ทหารเอกแห่งหงสาวดี เกิดเป็นชายชาติทหาร ต้องรักษาเกียรติศักดิ์ แม้ชีวิตนี้จกมลาย ก็หาเสียดายไม่ ขอถวายชีพไว้ได้เบื้องพระบาทพระราชา	ข้า กือ สมิง พระราม ทะทาน เอก แหง หงสา-วะดี เกิด เป็ง ชาย จาด ทะทาน - ต้อง รักษา เกียรติ สัก แม้้น ชิบ นี จัก มะลาย กะ หา เสียดาย มะ ขอ ะหวาย ชิบ ไว้ ได้ เบื้อง พระบาท พระราชา - ะ

ที่มา: ผู้วิจัย (2569)

จากตาราง 1 พบว่า สำเนียงมอญในการแสดงของตัวละคร สมิงพระราม พบว่าการเจรจาตัวละครที่ใช้พูดยังเป็นคำภาษาไทย แต่ภายในการแสดงจะมีการออกเสียงสำเนียงมอญ โดยมีจังหวะการพูดเป็นคำ ๆ คล้ายตัดพยางค์ไม่ลากเสียงยาว ลักษณะการออกเสียง “ร” ค่อนข้างเบา ออกเสียงเป็น “ล” เล็กน้อย ลดความชัดของพยัญชนะควบกล้ำ เช่น “พระ” เป็น “พะ” มักมีคำลงท้ายห้วนสั้น เช่น “ฮะ” ผู้แสดงมีการผันเสียงตามวรรณยุกต์ให้เกิดเสียง เพื่อเน้นคำ แต่ไม่ได้ตรงตามรูปคำ และจะมีการใช้น้ำเสียงขึ้นลง บวกกับการใช้เสียงที่มีความหนัก เบา และการลากเสียงบางช่วง เพื่อให้จังหวะการพูดมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้บทพิมพ์จะเป็นภาษาไทย แต่ผู้แสดงมีการผันวรรณยุกต์เพื่อให้เกิดเสียงใกล้เคียงสำเนียงมอญ

2. สำเนียงเชื้อชาติพม่า

สำหรับตัวละครภายในละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ยังคงมีการแสดงถ่ายทอดที่คล้ายกันกับสำเนียงมอญ คือ ต้องเจรจาเลียนแบบสำเนียงพม่าเช่นเดิม แต่มีการเลียนเสียงมีความแตกต่างกัน คือ การเจรจาแบบสำเนียงพม่า มีจังหวะการเจรจาแบบห้วน สั้น กระชับ ผสมการลากเสียงท้ายคำในบางช่วง ตามที่ ฤทธิเทพ เถาว์ศิริณู (2565) ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการแสดงเป็นตัวละครฝ่ายพม่าได้อธิบายว่า “ในการพูดแบบพม่า เป็นการพูดที่เลียนแบบมาเหมือนกับพวกมอญ พวกลาว จะต้องพูดได้เหมือนสำเนียงธรรมชาติจริง ๆ แค่เรานำเอาสำเนียงบางลักษณะที่ พม่า มอญเขาพูดกันมาใช้มากกว่าเลียนสำเนียงพม่าเวลาจะพูดให้หนักถึงพื้นที่ที่พูด เหนือแถวสุพรรณ แต่ไม่ได้เหนือแบบสุพรรณ จะเหนือแค่ทางคำทางเสียงน้ำหนัก เสียงจะห้วนกว่า การพูดมอญจะไม่เล่นลีลายืดแบบมอญ”

นอกจากนี้ การพูดจากบทพูดที่เป็นคำภาษาไทยปกติและคำที่มีการผันเสียงตามวิธีการเจรจา อย่างสำเนียงพม่าแต่ละครั้ง มีการใช้จังหวะในการเน้นคำที่มากกว่าสำเนียงมอญ และได้มีการเปรียบเทียบตัวอย่างบทเจรจาเลียนสำเนียงพม่าประเภทคำเจรจาร้อยแก้ว จากบทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ตามตาราง 2

ตาราง 2 บทเจรจาสำเนียงเชื้อชาติพม่า จากละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

บทเจรจาของตัวละครในบทของพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง	การเจรจาสำเนียงพม่าในการแสดง
จงจำไว้ว่า ชัยชนะมีได้อยู่ที่กำลึงแขน แต่อยู่ที่ปัญญาและความสุขุม ศัตรูแม่แก่งกล้าเพียงใด หากพลาดเพียงครั้งเดียว ก็สิ้นชื่อได้	จง จำ ไว้ ว่า ชะโน มะ ได้ อยู่ ที่ กำลึง แขน แต่อยู่ ที่ ปัน - ยา แล ความ สุขุม ซัด - ตะรู แม่ แก่ง กะกล้า เพียง ไค หาก พลาด เพียง ครั้ง เดียว กะ สิ้น ชื่อ ได้ - นะ

ที่มา: ผู้วิจัย (2569)

จากตาราง 2 พบว่า สำเนียงพม่าในการแสดงของตัวละคร พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง การเจรจายังเป็นคำภาษาไทยปกติ แต่มีการเน้นจังหวะคำสั้นๆ ห้วนๆ มีความทุ้มไม่นุ่มนวลแบบสำเนียงมอญ ใช้หางเสียงต่ำ มีการกดเสียงกระแทกเสียงชัดเจน ออกเสียงชัดคำหรือพยัญชนะในการเว้นวรรค เช่น คำว่า “ปัน - ยา” หรือ “ซัด - ตะรู” และคำลงท้ายมักมีคำว่า “นะ” “ละ” ซึ่งจะเห็นได้ว่าในตัวบทละครที่มีการใช้สำเนียงพม่ามีการวางเสียงเป็นจังหวะตามคำ ที่มากกว่าสำเนียงมอญ แสดงให้เห็นการปรับระดับการผสมผสานให้แตกต่างกันตามวัฒนธรรม

3. สำเนียงเชื้อชาติจีน

สำหรับตัวละครภายในละครพันทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสาจะพบในตัวละครฝ่ายจีน ซึ่งประกอบไปด้วย พระเจ้ากรุงจีน กามนี โจวเปียว ทหารจีน และล่ามจีน เป็นการเจรจาตามคำภาษาไทยและใช้วิธีการออกเสียงที่ไม่ชัด มาจากการเลียนแบบคนจีนที่พูดภาษาไทยไม่ชัด ตามที่กฤษณา บัวสรวง (2565) ผู้ที่เคยรับบทบาทแสดงเป็นตัวกามนี ในการแสดง ละครพันทางเรื่องราชาธิราช ชุดสมิงพระรามอาสา เมื่อ พ.ศ.2495 ได้อธิบายว่า “ภาษาที่ร้องเป็นภาษาจีนหลวง หรือจีนในราชสำนัก เป็นภาษาที่มีชั้นเชิงของ วรรณกรรม คนที่เข้าใจ จะเป็นพวกนักปราชญ์ หรือพวกที่รู้หลักของภาษาเพราะเป็น ภาษาซ้อนภาษา ส่วนคำ บางคำที่เป็นคำจีนที่คุ้นๆ หูกันทั่วไป เช่น อ้าว ลือ อ้อ ซี้เลี้ยว คำเหล่านี้ ครูจิวที่เยาวราชเข้ามาสอนพร้อมครูผัน (ครูผัน โมรากุล) ท่านอธิบดีให้ไปหัด เรียนรู้จากจิวจะเข้าใจ”

คำภาษาจีนดังกล่าวเป็นคำในภาษาแต่จิวที่คุ้นเคยในสังคมไทย โดยคนไทยจำนวนมากนิยมใช้ปะปนกับภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน สะท้อนให้เห็นอิทธิพลทางภาษาที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ตามตารางที่ 3

ตาราง 3 บทพูดสำเนียงเชื้อชาติจีน จากบทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา

บทเจรจาของตัวละครในบทของกามนี	การเจรจาสำเนียงจีนในการแสดง
ลืออย่าประมาทดาบอ้าว ผ่านศึกมานับครั้งไม่ถ้วน หากพลาดเพียงก้าวเดียว ชีวิตลืออาจหาไม่	ลือ ออย่า ปะ-หมาด ดาบ อ้าว ผ่าน ซึก มา นับ ครั้ง ไม่ ถ้วน หัก พลาด เพียง ก้าว เดียว ชี-วิต ลือ อาด หา ไม่

ที่มา: ผู้วิจัย (2569)

จากตาราง 3 พบว่า สำเนียงจีนในการแสดงของตัวละคร กามนี หรือ แม่ทัพฝ่ายจีน มีวิธีการออกเสียงที่มาจากการเล่นเสียงคนจีนที่พูดภาษาไทยไม่ชัด มีการผันเสียงวรรณยุกต์ตัวสะกดให้สั้น กระชับ ตัวสะกด “ศ” ออกเสียงเป็น “ซ” เช่น “ศึก” เป็น “ซึก”

นอกจากนี้ยังมีการแทรกใช้คำจีนแต่จิวที่คุ้นเคยในสังคมไทย เช่น อ้าว ลือ และในบางช่วงที่เป็นคำภาษาจีน ผู้แสดงจะออกเสียงตามสำเนียงที่เลียนแบบโดยไม่ต้องผันวรรณยุกต์ใหม่ ซึ่งมักใช้พลังเสียงมากและมีน้ำเสียงเข้มแข็ง อีกทั้งยังใช้การผันเสียงเพื่อปรับเปลี่ยนเสียงตัวสะกดบางคำเพื่อให้เกิดสำเนียงจีน เช่น “หากพลาด” เป็น “หัก พลาด” แสดงถึงการผสมผสานระหว่างภาษาไทยกับลักษณะเสียงที่สื่ออัตลักษณ์เชื้อชาติของตัวละคร

สรุปผลการวิจัย

การผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมผ่านละครพื้นทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา จะปรากฏชัดในรูปแบบการพูดสำเนียงของเชื้อชาติทั้งสาม ได้แก่ มอญ พม่า และจีน ซึ่งกล่าวได้ว่าในการแสดงละคร นอกการพูดด้วยสำเนียงตามเชื้อชาติของตัวละครพร้อมทั้งใส่ลีลาท่าทางบางท่าที่เป็นท่าสำคัญประกอบการแสดงตามฉากนั้นๆ จะช่วยเน้นย้ำเหตุการณ์ภายในละครให้ชัดขึ้น อย่างเช่นตัวละครในสำเนียงมอญ ในตอนนี้สมิงพระรามต้องพูดด้วยความมั่นใจมีน้ำเสียงที่หนักแน่น และในการพูดจะต้องทำท่าทางบางท่าที่เป็นท่าสำคัญและตัวละครสำเนียงจีน โดยเฉพาะตัวกามนี เวลาแสดงจะนั่ง เกร่งขริม และต้องสร้างความสง่า อยู่ตลอดเวลาในการแสดง ต้องไม่เสียบุคลิกของนักรบ เวลาพูดต้องใช้พลังเสียงที่มากและเข้มแข็ง แต่ไม่ตะโกน หรือตะคอก เช่น เวลาออกมาแนะนำตัวแบบกระบวนของจิว การพูดที่เป็นภาษาไทย แบบสำเนียงจีนก็ต้องมีน้ำเสียงที่ชัดและดัง เพื่อแสดงให้รู้สึกถึงพลังกำลัง เป็นที่น่าเกรงขาม การพูดมักใช้การพูดคำไทยผสมคำจีน และเลียนแบบการพูดไม่ชัดของคนจีนที่เห็นกัน ตามสื่อต่างๆ นั้นเอง ซึ่งทั้งหมดแสดงถึงการสร้างอัตลักษณ์ทางเสียงในศิลปะการแสดงมากกว่าการใช้ภาษา ที่สามารถสร้างการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผ่านศิลปะการแสดง และสามารถต่อยอดสู่การศึกษาด้านภาษาศาสตร์และศิลปะการละครในอนาคต

อภิปรายผล

การพูดด้วยสำเนียงผ่านตัวละครบทบาทต่าง ๆ ในละครพื้นทาง มีได้มุ่งถ่ายทอดภาษาในเชิงภาษาศาสตร์ หากแต่เป็นกระบวนการสร้าง “ภาพแทนทางวัฒนธรรม” (cultural representation) ผ่านน้ำเสียง จังหวะ และลีลาการพูดของผู้แสดง กล่าวคือ ผู้แสดงมิได้ใช้ภาษามอญ พม่า หรือจีนตามแบบเจ้าของภาษาโดยตรง แต่ใช้ การเลียนสำเนียงเพื่อให้ผู้ชมรับรู้ว่าเป็นตัวละครของเชื้อชาตินั้น ๆ

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ไมเคิล โอ ซอจเนสซี (Michael O'Shaughnessy) และเจน สเตดเลอร์ (Jane Stadler) ได้เสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างความจริง สื่อ และภาพตัวแทน

ดังนั้นการแสดงดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า ภาษาในละครพื้นทางทำหน้าที่ทางวัฒนธรรมมากกว่าทางภาษา เพื่อการสื่อสาร โดยผู้แสดงจะการใช้การปรับวรรณยุกต์ สาระ ตัวสะกด และจังหวะเสียง เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตัวละครให้ผู้ชมเข้าใจร่วมกันภายใต้การแสดงแบบไทย

นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ผ่านศิลปะการแสดงไทยที่มีการประยุกต์กับต่างชาติให้กลมกลืนกับรูปแบบไทย ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ที่ยังคงความเป็นไทยไว้ และสะท้อนพหุวัฒนธรรมในวัฒนธรรมไทยได้อย่างเด่นชัด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการผสมผสานสำเนียงภาษาและวัฒนธรรมไปยังละครพื้นทางเรื่องอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบ กลวิธี ในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น
2. ควรมีการวิจัยต่อยอดในมิติของผู้แสดงและผู้รับชม โดยศึกษาทั้งกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้แสดง เทคนิคการสื่อสารที่ใช้ในการแสดง ตลอดจนการรับรู้และการตีความของผู้ชม เพื่อให้เข้าใจการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมในการแสดงละครพื้นทางอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2495). *ราชาธิราช ตอน สมิงพระรามอาสา*.
- ภุมรินทร์ มณีวงศ์. (2565). *การเจรจาเลียนสำเนียงตามเชื้อชาติที่ปรากฏในละครพื้นทาง เรื่องราชาธิราช ชุดสมิงพระรามอาสา*.
- ฤทธิเทพ เถาว์ศิริณ. (2556). *แนวคิดการออกแบบท่ารำของศุภชัย จันทร์สุวรรณ ตามแบบแผนละครพื้นทาง เรื่องผู้ชนะสิบทิศ: กรณีศึกษาตัวม้งราชตะเบงชเวตี้*.
- หอสมุดแห่งชาติ. (2497). *ราชาธิราช ของ เจ้าพระยาพระคลัง (หน)*.
- น้อย โชนย์กษ. (2568, 5 เมษายน). *ละครพื้นทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา*. [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=A1GfibGyDLA>.
- ภูกั้วหา Channel. (2568, 30 ธันวาคม). *ละครพื้นทาง เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา สำนักการสังคีต. กรมศิลปากร วัดไชยวัฒนาราม ออยุธยา*. [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ggemUHSXCEI>.
- สอาด แสงสว่าง. (2506). *บทละครเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ฉบับกรมศิลปากรปรับปรุงใหม่*. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:174874.